

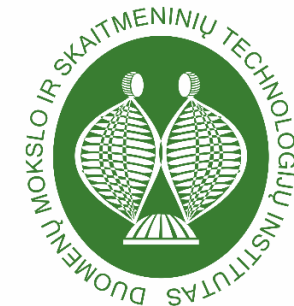

Kalbos duomenų kūrimas, valdymas ir dalijimasis jais: dabartinė praktika ir iššūkiai

Gediminas Navickas

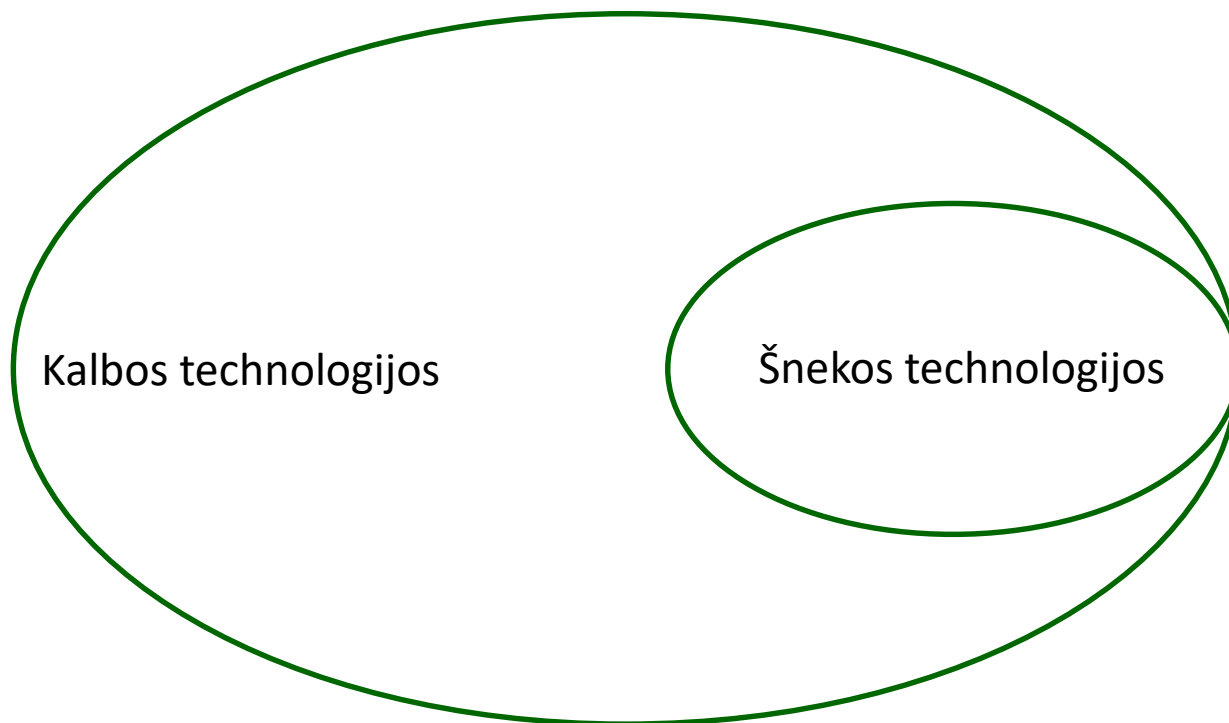
Duomenų mokslo ir skaitmeninių technologijų institutas

Gediminas.Navickas@mif.vu.lt

Kalbos ir šnekos technologijos

Projektas LIEPA (2013-2015)

<http://LIEPA.raštija.lt>

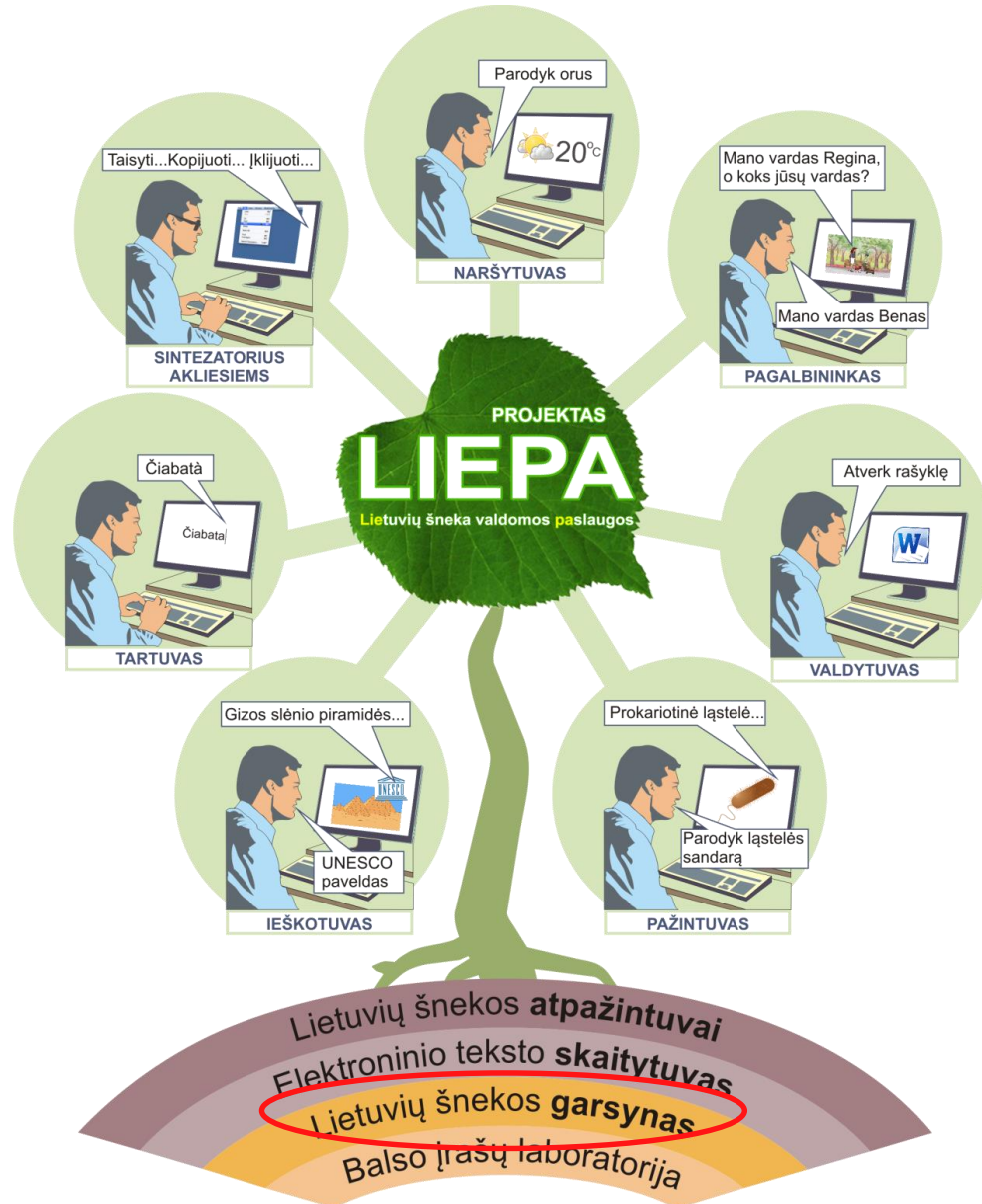
Lietuvių šneka valdomos paslaugos

Sintezavimo ir šnekos atpažinimo variklių kūrimas asmeniniams kompiuteriams.

El. paslaugų vartotojams sukūrimas, kurios demonstruoja sukurtų variklių galimybes.

Sukurtas 100 val. trukmės anotuotas lietuvių šnekos garsynas LIEPA

LIEPA struktūra

Projektas LIEPA-2 (2018-2020)

<http://LIEPA2.raštija.lt>

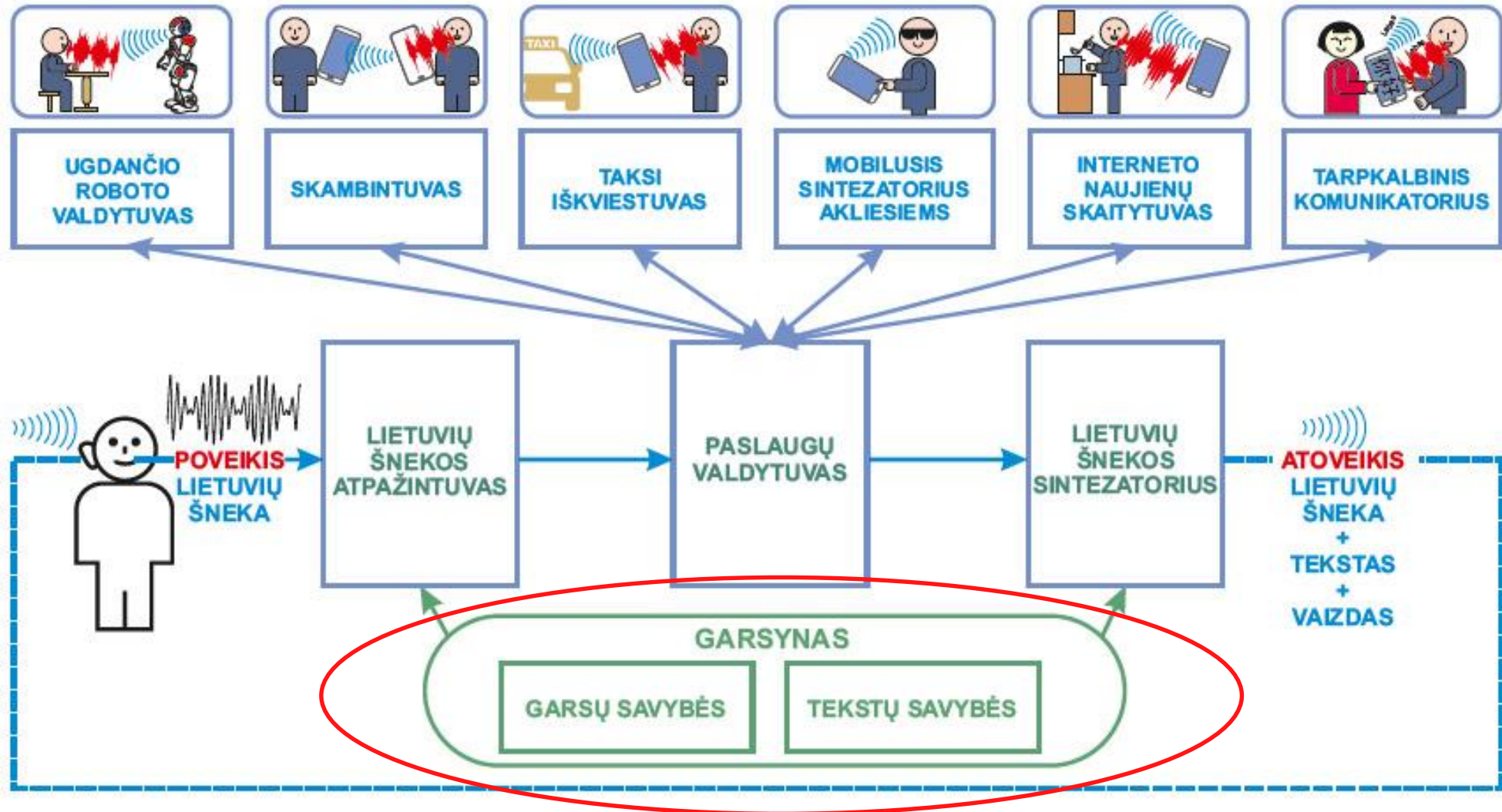
Lietuvių šneka valdomų paslaugų plėtra

Sintezavimo ir šnekos atpažinimo variklių, pritaikant juos **mobiliajai įrangai** (planšetiniai kompiuteriai, mob. telefonai, robotai), **kūrimas**, siekiant praplėsti kuriamų el. paslaugų spektrą ir panaudojimo galimybes.

Mobiliųjų el. paslaugų vartotojams sukūrimas, kurios demonstruoja sukurtų variklių galimybes.

Sukurtas 1000 val. trukmės anotuotas lietuvių šnekos garsynas LIEPA-2

LIEPA-2 struktūra

Infrastruktūriniai sprendimai (varikliai)

Lietuvių šnekos:

- **Garsynas (1000 val.)**
- **Mobilusis sintezatorius (variklis)**
- **Mobilusis atpažintuvas (variklis)**

Lietuvių šnekos garsynas LIEPA-2

- **1000 val.** trukmės **anotuotas** garsynas
- Garsyną sudaro garso įrašai ir juos atitinkančios anotacijos
- Diktorių skaičius: 2621
- Garso įrašai: žodžių ir frazių sekos, skaitytinės ir spontaninės šnekos tipų tekstas.

Mobilusis lietuvių šnekos sintezatorius

- Veikia išmaniuosiuose telefonuose su operacinėmis sistemomis
Android (nuo 5.0 iki 10.0 versijos),
iOS (nuo 8.0 iki 10.0 versijos),
robotuose NAO (versija 2.8).
- Sinteza torius kalba **keturiais balsais**:
dviem vyriškais ir dviem moteriškais.

Mobilusis lietuvių šnekos atpažintuvas

- Veikia išmaniuosiuose telefonuose su operacinėmis sistemomis **Android** (nuo 5.0 iki 10.0 versijos), **iOS** (nuo 8.0 iki 10.0 versijos), **robotuose NAO** (versija 2.8).
- Atpažinimo žodynas – ne mažiau 3000 skirtingų žodžių
- Atpažinimo funkcijos vykdymas nenaudojant išorės resursų, pirmenybė teikiama atpažintuvo greitaveikai riboto našumo įrenginiuose – atpažintuvas veikia realaus laiko režimu.

Iššūkiai kuriant kalbos duomenis

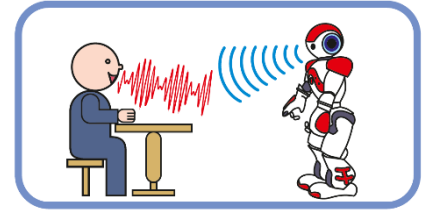
- Kiekybės! Reikia **didelių** garsynų – bendrųjų
- Kokybės! Reikia **įvairių** garsynų – specializuotų
- Laikui ir žmogaus darbui imlus procesas. Automatizavimas?
- Dalinimasis sukurtais ištekliais
- Sukurtų išteklių konsolidavimas vienoje vietoje – vienas langelis. Raštija.lt?
- Sukurtų išteklių viešinimas ir jų naudos parodymas. Kodėl nėra proveržio?
- Tarpdiscipliniškumas: privalumas ir trūkumas. Žmonės

Rezultatų pasiekiamumas

- Viešai prieinami
- Nemokami
- Visa programinė įranga yra **atvira norintiems ją modifikuoti**

<https://liepa2.raštija.lt>

KO REIKIA NORINT PRAKALBINTI ROBOTĄ?

Robotas-humanoidas Ažuolas

Pristatome pirmąjį pasaulyje lietuviškai kalbantį robotą Ažuolą NAO, kurį, lietuviškai prakalbino Vilniaus universiteto mokslininkai.

Apie NAO robotą

- **Humanoidinis robotas NAO**, gaminamas Japonų korporacijos „SoftBank Robotics“, yra 58 cm aukščio, atviros architektūros robotas, kuris švietimo ir mokslinių tyrimų tikslais naudojamas daugiau nei 480 universitetų visame pasaulyje.
- NAO roboto standartinė programinė įranga, valdanti robotą, leidžia jam kalbėti ir suprasti 19 kalbų. Deja, **lietuvių kalbos tarp šių kalbų nėra.**

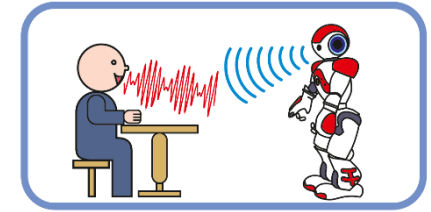

Ugdančiojo roboto valdytuvas

- Tai programinė įranga robotui, kuri leidžia bendrauti žmogui su robotu-humanoidu NAO šnekant lietuviškai.
- Sukurtas ir pavyzdinis ugdomasis scenarijus, kuriame pradinių klasių vaikai mokomi pereiti gatvę (kelių eismo taisyklių pagrindai).

Kokių technologijų reikia?

- Roboto šnekos **atpažintuvo garsynas**
- Roboto šnekos **sintezatoriaus garsynas**
- Šnekos **atpažintuvas (STT)**
- Šnekos **sintezatorius (TTS)**
- Ugdymo **scenarijus**
- **Roboto valdymo programinė įranga** – sujungia viską į vieną sistemą

Kur mus rasti?

Vaizdų ir signalų analizės grupė Duomenų mokslo ir skaitmeninių technologijų institutas

Matematikos ir informatikos fakultetas

Vilniaus universitetas

Ačiū už dėmesį!

Gediminas Navickas

Gediminas.Navickas@mif.vu.lt

KLAUSIMAI?